

CHOCIM. POTĘGA HUSARII

Kurs przetrwania pod Chocimiem

Stowarzyszenie Pospolite Ruszenie Szlachty Ziemi Krakowskiej

BOHATER O WIELU TWARZACH

Stanisław Żółkiewski

Sejm Rzeczypospolitej ustanowił rok 2020
Rokiem Hetmana Stanisława Żółkiewskiego.

ROK HETMANA
STANISŁAWA ŻÓŁKIEWSKIEGO
Patron roku 2020 – w 400-lecie jego śmierci

Projekt Żółkiewski
Проект Жолкевський

www.zolkiewski.com

historia, kultura i sztuka
історія, культура та мистецтво

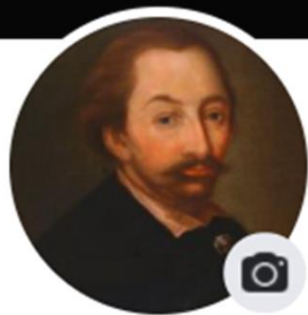
zagadki
загадки

wirtualne wydarzenia
віртуальні події

wspólne dziedzictwo
спільна спадщина

 Edytuj

Żółkiewski

@projektzolkiewski · Strona poświęcona edukacji

 Edytuj CTA Wyślij wiado...

Gra jest częścią zadania „**Chocim. Potęga husarii – projekt edukacyjny w Roku Hetmana Stanisława Żółkiewskiego**” współfinansowanego przez Ministerstwo Obrony Narodowej.

Chocim

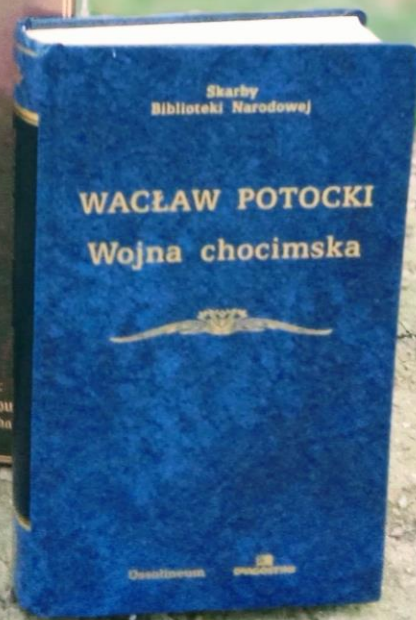
Dotęga husarij

GRA
PLANSZOWA

Chojnów
Dzielnica miasteczka

ANKIETA

RZECZPOSPOLITA OBOJGA NARODÓW

Gdzie leży Chocim?

SYTUACJA ZA ZYGmunTA III

1587-1632

- Wojny ze Szwecją
- Wojny z Moskwą
- Powstania kozackie
- Najazdy Tatarskie
- Wojny z Turcją
- Wojna domowa – rokosz zebrzydowski

Płonące
pogranicze

Ukraina

Rumunia

Bulgaria

Turcja

Google My Maps

Imperium osmańskie (Turcja)

Sprawdź, czy wiesz...

- Z której części świata i kiedy przybyli Turcy?
- Z jakimi innymi wydarzeniami historycznymi związani są Turcy?
- Jaką religię wyznają Turcy?
- Jak nazywał się najstynniejszy władca Turecki?
- Z jakimi narodami Turcy mają dziś na pieńku?

Przyczyny wojen polsko-tureckich

ROK 1620

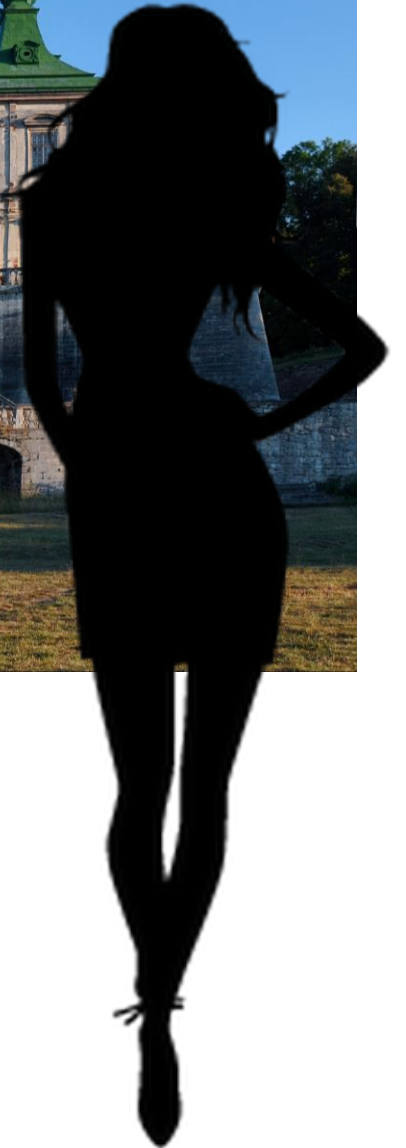
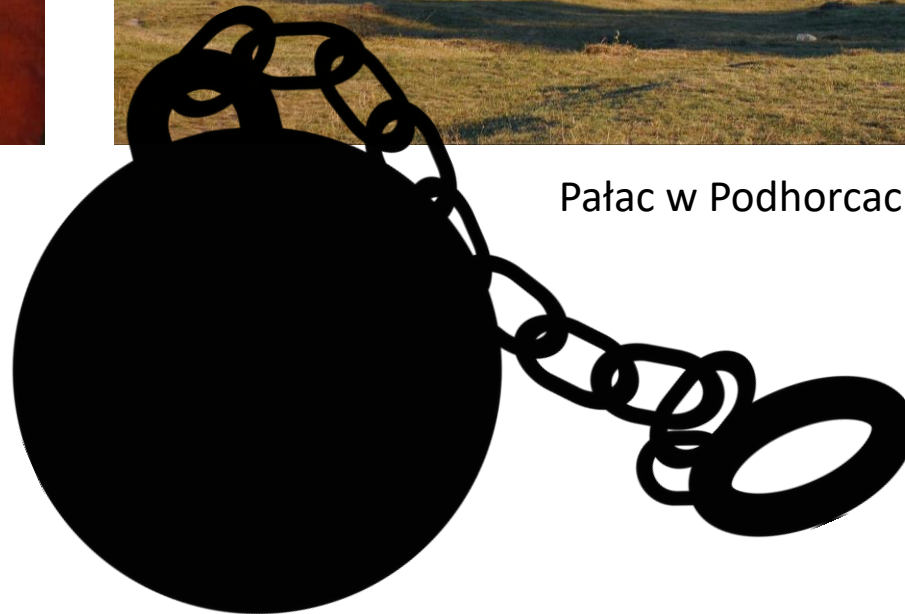
Hetman wielki koronny
Stanisław Żółkiewski
ginie w czasie wyprawy cecorskiej w 1620 roku

Hetman polny koronny
**Stanisław
Koniecpolski**
w niewoli

Pałac w Podhorcach (Ukraina)

ROK 1621

Turecki cel: Podole i Mołdawia

Rzeka Dniestr

A historical painting depicting a Polish nobleman, likely a knight, riding a dark horse. He is wearing a black and white patterned tunic and a black hat with a large feather. He holds a red banner in his right hand and a sword in his left. The horse is also adorned with a red and gold saddle cloth. The background is a simple, textured landscape with a green horizon line. The text "ARMIA RZECZPOSPOLITEJ" is overlaid in white, sans-serif capital letters across the center of the image.

ARMIA RZECZPOSPOLITEJ

Kto służył
w armii
Rzeczypospolitej?

Kto i kiedy służył

	Obowiązkowa służba	Służba dobrowolna		
Szlachcic				
Mieszczanin				
Chłop				
Cudzoziemiec				

Kto i kiedy służył

	Obowiązkowa służba	Służba dobrowolna		
Szlachcic	Tylko podczas pospolitego ruszenia	Służba w chorągwiach kwarcianych	Służba w wojskach powiatowych	Służba w wojskach magnackich (prywatnych) lub ochotnik (wolenter)
Mieszczanin	W miastach prywatnych służba milicyjna	Zaciąg do piechoty komputowej		
Chłop	Raczej nigdy	Zaciąg do piechoty komputowej		
Cudzoziemiec	Nigdy	Zaciąg do piechoty komputowej	Często oficerowie, artylerzyści i inżynierowie	

HUSARIA

LISOWCZYCY

*(...) Rusinowski się z pułki lisowskiemi wali.
Osobneby napisać o nich trzeba księgi:
Ci szeląga na swoje nie wzięwszy zacięgi,
Twardą pracą za płacą, sławę za śmierć biorąc*

JAZDA KOZACKA (PANCERNA)

PIECHOTA

AUTORAMENTU CUDZOZIEMSKIEGO

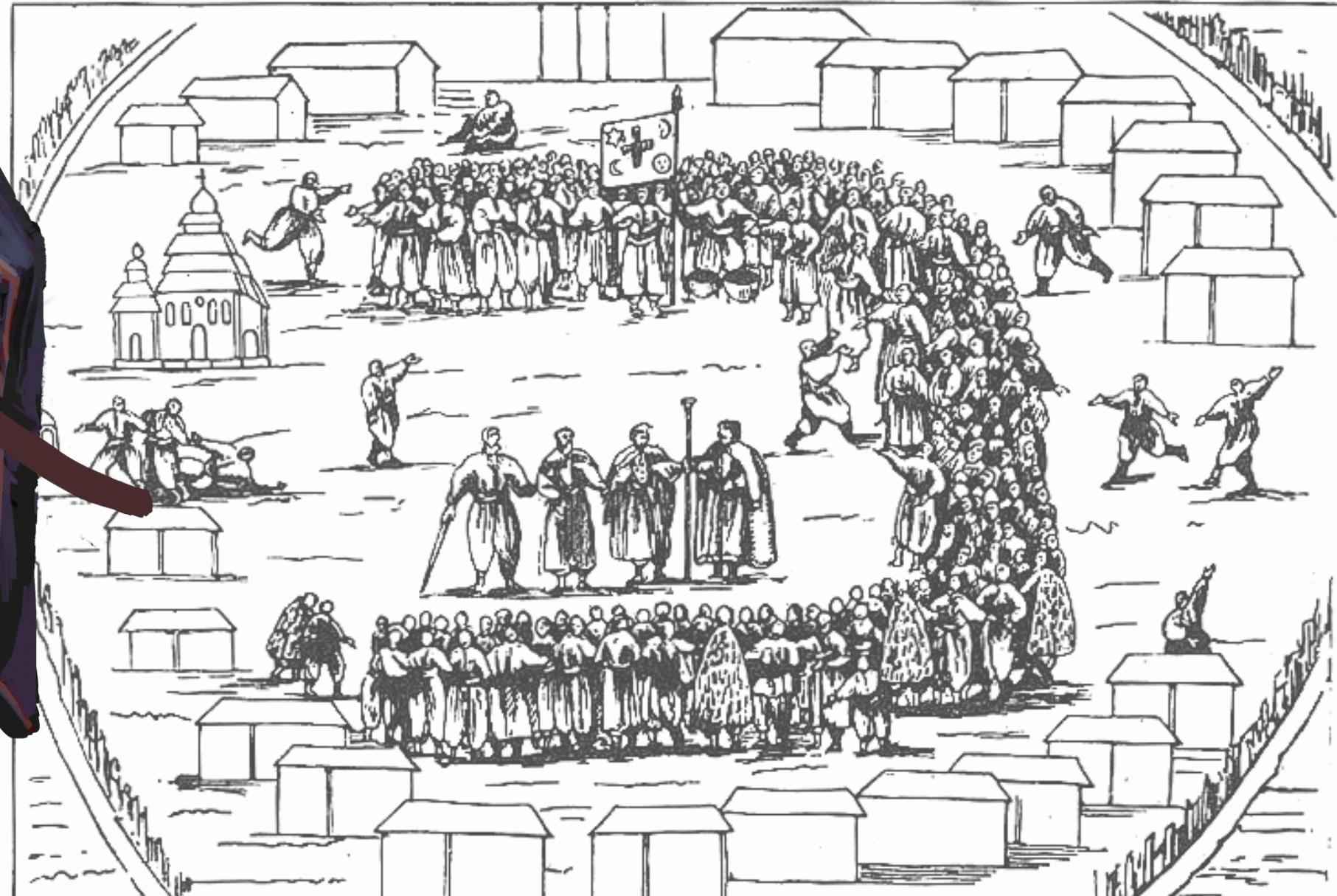
HAJDUCY

*Ich się imcie przykładem sarmackiej Bellony:
Bo ci nie mając chleba królewskiego bułki,
Nie rzkąc roty usarskie, lecz stawiali pułki
Nie szarków, nie Rusnaczków, owych skotopasów;
Żołnierza ćwiczzonego: Węgrów, Szwedów, Sasów,
Co się rodził w obozie, we krwi go kąpała,
A trzaskiem muszkietowym matka usypiała;
Co mu nie zadrży czoło, choć w ogniu, choć w kurzu,
Za którego piersiami staniesz jak w zamurzu!*

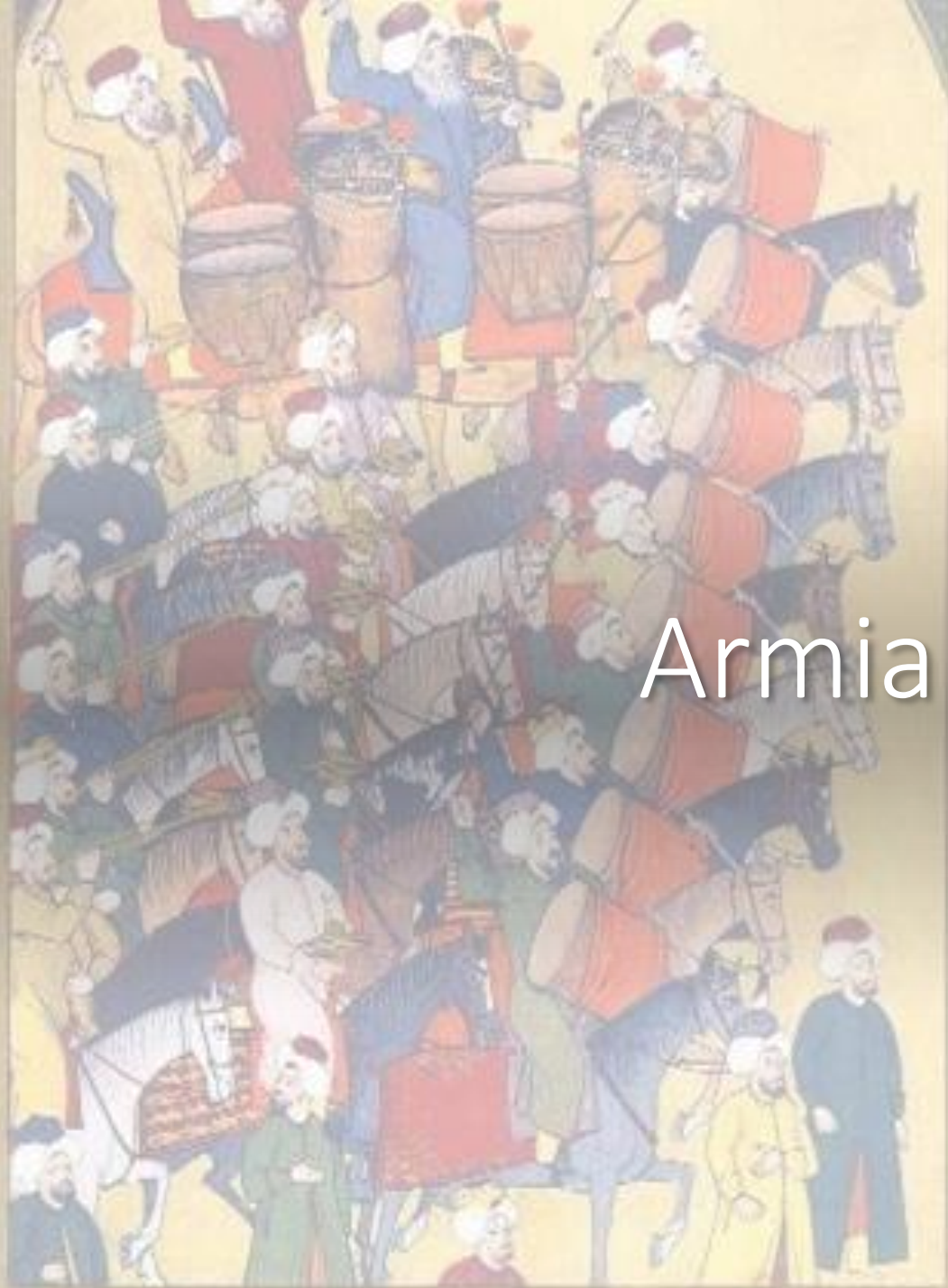
KOZACY ZAPOROSCY

Sprawdź, czy wiesz...

- Kim byli Kozacy?
- Czym zajmowali się Kozacy?
- Co oznacza dziś słowo „kozak” i dlaczego?
- Które współczesne państwa nawiązują do historii kozaczyzny?
- W jakiej polskiej powieści występują Kozacy?

Armia Osmańska

Postuchajmy MEHTERU

*Drą się trąby i surmy i w tyle i w przedzie;
Ale po lepszych w Wilnie tańczą niedźwiedzie.
Takie wilcy w gromniczny czas mrozem przejęty,
Takie wydają świnie zawarte koncenty,
Łagodną symfonią tak ślusarz pilnikiem,
Tak osieł swoim cieszy ludzkie ucho rykiem;
Przytem dzyngi, piszczałki, flet, kobza i z drumlą,
Daleko piękniej gęsi gędzą i psi skumlą,
Jakby drapał po sercu, tak tam była groźna,
Gdy się czwarzyć poczęła kapela przewoźna.*

SPAHISI (rycerze)

JANCZARZY

باروشی و کنایس مغوره می خصوصاً خندقه

که قعرناک خندقه و شهر بند و بروج مطبقه سنه کوره اب روی

ARCHIVE

ARCHIVE

حسنته، ملاه، انک و سناک

ممالک عرب بحر و سسه مطبوعه حلت قلعه سنک نمونه سدر و کور

POBÓR JANCZARÓW

TATARZY

Sprawdź, czy wiesz...

- Skąd pochodzili Tatarzy? Skąd taka nazwa?
- Jak nazywał się najstynniejszy władca tatarski?
- Czym zajmowali się Tatarzy?
- W jakich państwach dziś mieszkają Tatarzy?
- Czy i gdzie mieszkają dziś Tatarzy w Polsce?

ODDZIAŁY WOŁOSKIE I MOŁDAWSKIE

MARSZ WOJSK OSMAŃSKICH

М. В. Козлов
1909

Siły obu stron pod Chocimiem w tys.

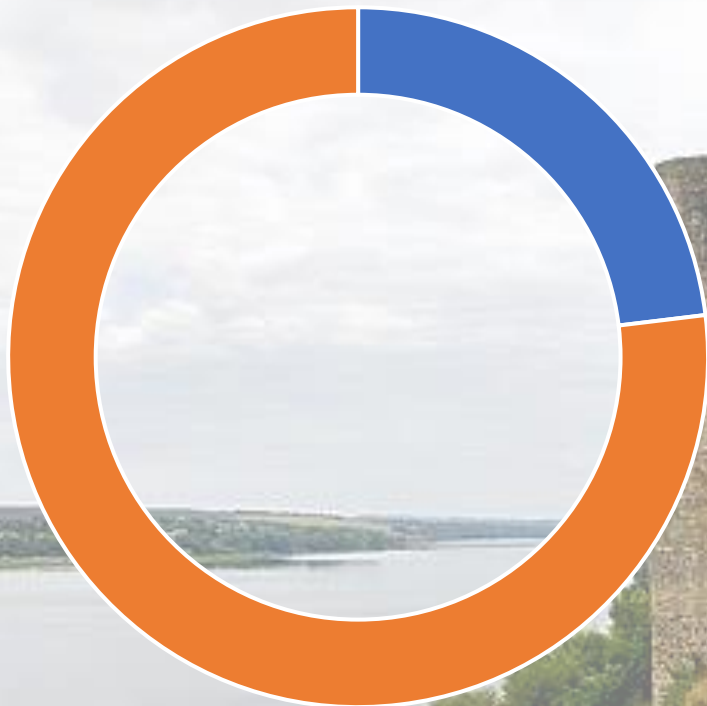

RZECZPOSPOLITA

IMPERIUM OSMAŃSKIE

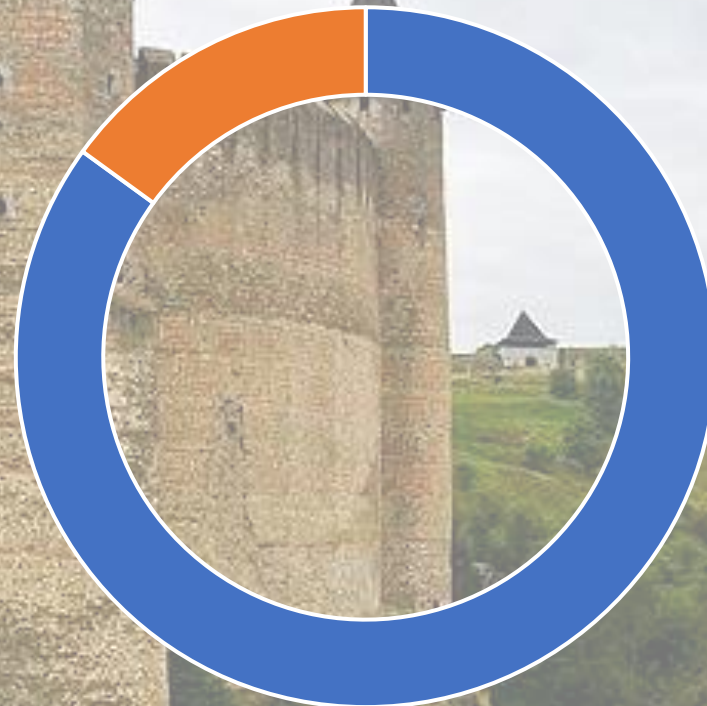
Która armia lepiej przygotowała się do walk o twierdzę?

Armia Rzeczypospolitej

■ Jazda ■ Piechota ■ ■

Armia Osmańska

■ Jazda ■ Piechota ■ ■

Wodzowie

- W Rzeczypospolitej najwyższym urzędem wojskowym był hetman. Urząd ten był dożywotni.
 - Z jakiego języka pochodzi to słowo?
- W XVII wieku funkcjonowało jednocześnie 4 hetmanów, jakich?
- Jakich hetmanów mieliśmy jesienią 1621 roku?
- Który z nich znajdował się pod Chocimiem?

Hetman wielki litewski
**Jan Karol
Chodkiewicz**

4

Wymarsz z obozu:
Rozmieść do 4 z rezerw
na kilka różnych pól.

Ta szabla ich policzy!:
Rozmieść dowolną liczbę z rezerw na
działanie walna bitwa lub kontratak.
Limity działań pozostają w mocy.

Zwycięstwo nad Szwedami pod Kircholmem w 1605 roku

Anna z Ostrogskich, 20 lat

Jan Karol Chodkiewicz, 60 lat

Młody żonkoś

ANNA ALOYSIA
CHODKIEWICZOWA

Ostrog sissi
et Pieratis Mo

JAROSLAVIENSIS

(...) Wojsko cię zaporowskie nigdy nie omyli,
Idzie pod twą buławę, gdzie serca i bronie
Bogu i jako matce tej święci koronie;
Idzie, i nie wprzód ujrzy Zaporohy swoje,
Aż zrzuci pod twe nogi tureckie zawoje!

Hetman kozacki
**Piotr Konaszewicz-
Sahajdaczny**

3

Bić psubratów:
Rozmieść do 2 na jedno pole
i obniż o 1.

Przekupstwo:
Zmniejsz o 2, podglądnij
na ręce przeciwnika i odrzucić
jedną wybraną .

Ataman lub hetman wojska zaporoskiego

- Z jakiego języka pochodzi słowo „ataman”
- Podajcie przykład słynnej postaci historycznej z XX wieku, której przydomek/nazwisko ma ten sam rdzeń (ata)

A. Ataman

VARSOVIA.

VIS

TV A

Sultan Osman II

5

Podnieście sztandar Proroka!:

Rozmieść dowolną liczbę z rezerw na działanie walna bitwa lub działanie szturm. Limity działań pozostają w mocy.

Podarki dla żołnierzy:

Zmniejsz o 2 i zwiększ o 1,
Zwiększ o 2 i zwiększ o 2.

Chan tatarski Dzanibek II Gerej

3

Tatarski manewr:
Przenieś do 4 z jednego działania szturmu na działanie szturmu na innym polu.

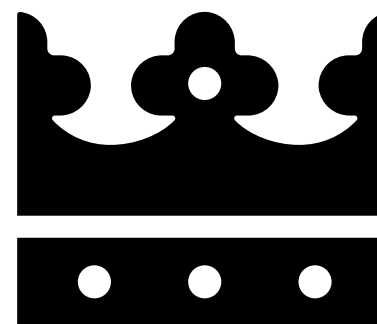
Czambuły na zwiadach:
Podglądnij wszystkie na ręce przeciwnika. Wskaż, którą kartę musi odrzucić. W jej miejsce Rzeczpospolita dobiera nową.

MARE
MILHARIA GERMANICA COMMUNIA
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

MARE MAGGIORE
Seu
Pontus Euxinus quondam Axenos
id est inhospitalis, dicitur teste Plinio

PODSUMOWANIE

- Jaka była różnica wieku pomiędzy dowódcą Rzeczypospolitej a Imperium Osmańskim?
 - 42 lata
- Po stronie Rzeczypospolitej dowodził najwyższy urzędnik wojskowy litewski oraz przywódca Kozaków Zaporoskich. Towarzyszył im polski królewicz Władysław.
- Natomiast po stronie osmańskiej aż dwóch władców:
 - Sułtan turecki
 - Chan tatarski

A large, cylindrical stone tower with a conical roof stands on a grassy hillside. The tower is made of weathered stone and has several small, square windows. A flag is visible on top of the tower. In the background, a river flows through a valley, and other smaller towers are visible on the horizon under a cloudy sky.

POLE BITWY

Rzeczpospolita

Twierdza i
obóz w
Chocimiu

PLAN
Wyprawy Chocimskiej
1621.

- A. Zamek Chocimski
- B. Stanowisko Lubomirskiego
- C. Stanowisko Królewica
- D. Stanowisko Chodkiewicza
- E. Szaniec Kochanowskiego
- F. Cerkiew drewniana zajęta przez Dónhofa, potem spalona
- G. Oboz Zaporozcow.
- H. Szaniec Dónhofs
- I. Szaniec Letmunta
- J. Szaniec Wejhera
- K. Most Turecki
- L. Most szaniec polski
- M. Bateria Turecka
- N. Stanowisko Beglerbeja Djarbeka
- O. Stanowisko Beglerbeja Anatolij.
- P. Stanowisko Janczarow.
- Q. Stanowisko Spahow
- R. Stanowisko Sultana
- S. Stanowisko Hospodarow Wotaskiego i Multańskiego.
- T. Stanowisko Chana Tatarskiego
- U. Szyk polski z Wzresnia
- W. Szyk Turecki z Wzresnia
- X. Pierwszy Obóz Królewica
- Y. Zagony Tatarskie

- Polacy
- Zaporozcy
- Turcy
- Tatarzy

A historical map of the Dniester region, showing the river and various towns. The map is in a dark, monochromatic style with white text. The river Dniester flows from the top right towards the bottom left. Towns labeled include Kamieniek, Chocim, Thuste, Skalistyazodek, Laticzow, Chmilnik, Zinkow, Braclar, and Gian. A vertical white line is drawn on the map, passing through the town of Kamieniek. The text 'Narada wodzów' is written in white, sans-serif font, centered vertically on the left side of the map.

Narada wodzów

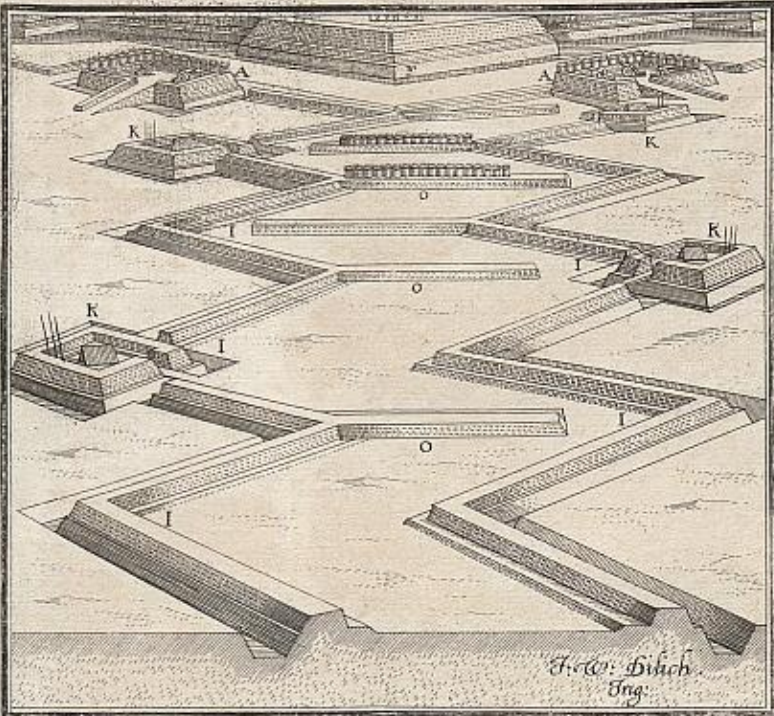
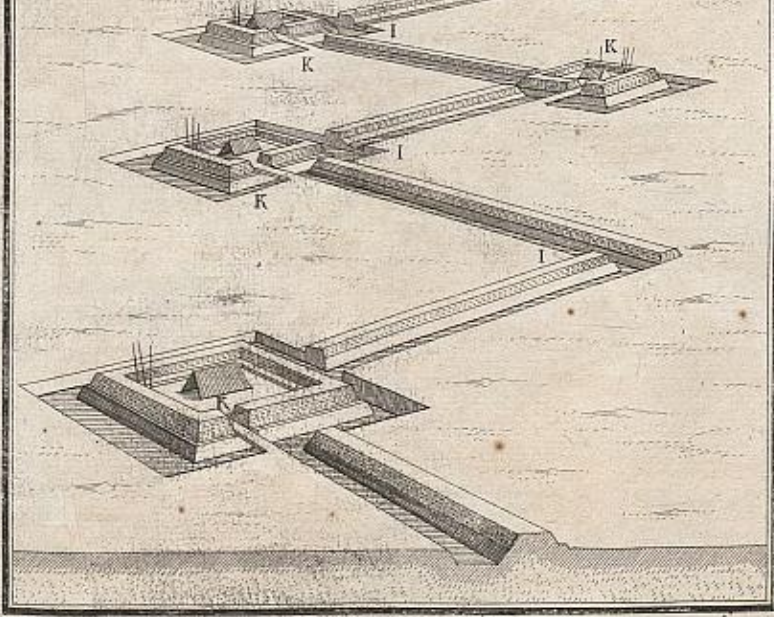
*Gdzie dalszej wojny progres, czy się trzymać Brachy,
Czy się przez Dniestr z obozem przeprowiać w Wałachy?
Do uwagi podaje i na obie stronie,
Dość potężne racye były po Koronie.
Jeśli stać w swojej ziemi? żywność bez omyłki,
I snadniej z Polski w obóz wnieść mogą posiłki,
Bronić poganinowi przez rzekę przeprowy,
Me przebrnie, nie przeleci bez mostu, bez ławy.
Z drugą stroną ustawne sąsiedzkie kwerele,
Cóż gdyby się zgarnęli i nieprzyjaciele
We wnętrzości ojczyste? pewnieby krom wstrętu
I Wołyń i Podole splonęło do szczętu.
Listy potem z Warszawy gęste poszty niosły,
Żeby wojska, lub przez most, lub łodzią i wiosły,
Na drugą stronę Dniestru wczęśnie przeprowować,
Zamek chocimski zmocnić i chlebem spiżować.
I Kozacy znać dają, że ich zaporohy
Nie puszczą, dokąd naszymy nie wnidą w Wołochy.*

Wacław Potocki, Wojna Chocimska

BITWA

1 września – 9 października
1621

PRACE OBLĘŻNICZE

OSTRZAŁ

*Turcy jako pioruny z góry Jowiszowe
Uderzą na Kozaków wprzód wywartszy działa,
Z którego aż rumoru ziemia zahuczała
Wyjąc zewnątrz straszliwie, a pole z płomieni
Rozświeciło, czym jednak owi niewzruszeni
Sercem wielkim ciężkie te wytrzymują razy,
I gdy widzą, że kule żadnej w nich obraży
Przenosząc nie czynią, z obron swych wypadną
Tym zuchwalsi*

Samuel Twardowski, *Władysław IV*

SZTURMY

Szturmowe pieniądze

"Tegoż dnia uciekł do nas Niemiec, który z księżciem Koreckim pojmany; ten powiedział, że w przeszły piątek Halisz Basza sławny u Turków mąż, kulą w czoło postrzelony zabit, i tak wielki strach był na Turki, kiedy byli Kozacy w obóz ich wpadli, że już bez wstydu z obozu uciekli; a przyczynę, czemu Turcy tego dnia nic nie robili; że cesarz turecki szturmowe pieniądze żołnierzom dawał, gotując się na nowy szturm; jakoż się to potem pokazało."

*Dopieroż, jako z chmury grad, jako groch z woru,
Działa i samopały razem z ich taboru
Śróty z ogniem i kule rzygną w on gmin gęsty.
Lecą na wszystkie strony chłopi jako chmięsty,
Kurzą się pola w dymie, grzmią lasy w odgłosie,
Słyszcy go durny Osman i proch czuje w nosie.
A pogaństwo ustawszy ziemię onę ścierwy,
Ucieka, kto najdalej, kto może najpierwej.
Gryzie się Osman strasznie, włosy na łbie targa,
Że się dziś pierwszy giaur w jego krwi uszarga,*

WALNE STARCIA

*Szablą otwórzmy
drogę do namiotu
sułtana*

Z JAKĄ PRZEWAGĄ
CIĄGLE MOŻNA
PRZEGRACĆ Z HUSARIĄ?

600 polskich jeźdźców vs 9000 Turków

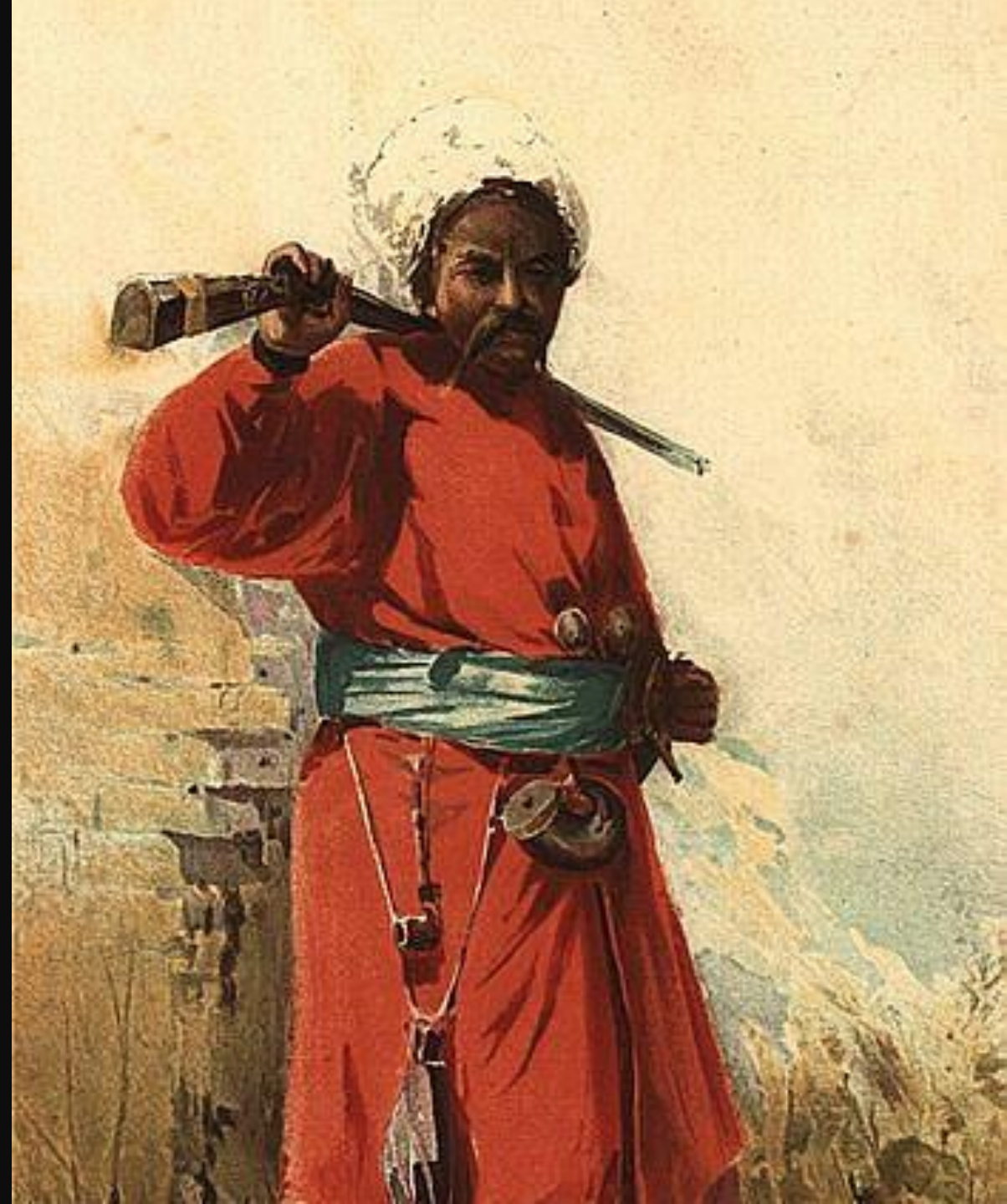
*Chodkiewicz Sieniawskiego znowu Mikołaja
W placu stawia, sam za nim, jakoby z przyłaja,
W pięciu rot kopijnika; z swoją stał na przedzie;
Lewe skrzydło Zienowicz z Opalińskim wiedzie.
Zienowicz był połockim, Opaliński panem
Poznańskim, że rzetelniej rzekę, kasztelanem.
Prawe Sapieha trzyma, z mężnym Rudominą,
Czekając, rychło ku nim poganie się chyną.*

Czy na wojnie można
pójść na wycieczkę?

Wycieczka

"Zaporoskich Kozaków ośm tysięcy upatrzwszy ciemną burzę w nocy, cicho z kosami a z rohatynami wpadło do obozu niższego tureckiego, co był nad samym Dniestrem. Zdybali śpiących wszystkich, nakłuli ich w namiotach, pokarali; baszy namioty rozszarpali, w jegoż własnym namiocie registra i komputy wojskowe wzięli (...), także pułku jego chorągiew wielką czerwoną ze złotą skofią pięknie robioną odjęli, koni do dwóchset, wielbłądów trzydziestu przegnali do taboru swego, i tak z tą korzyścią bez szkody wielkiej z prędkością i cichością wrócili do swych."

Czy twierdzę
zbudował Bóg?

Sułtan Osman II pod Kamieńcem Podolskim

Regimentarz
Stanisław
Lubomirski

3

Trąbić wsiadanego:

Przenieś do 3 z rezerw, walnej bitwy lub dowolnych *działań obrony* i rozmieść je na dowolnie wybranych *polach*.

Kontakty obozie wroga:

Dobierz ze stołu wybraną i w jej miejsce wylosuj nową.

ZMIANA NA STANOWISKU WODZA

Poselstwo Baptysty Uewellego

NEGOCJACJE

2

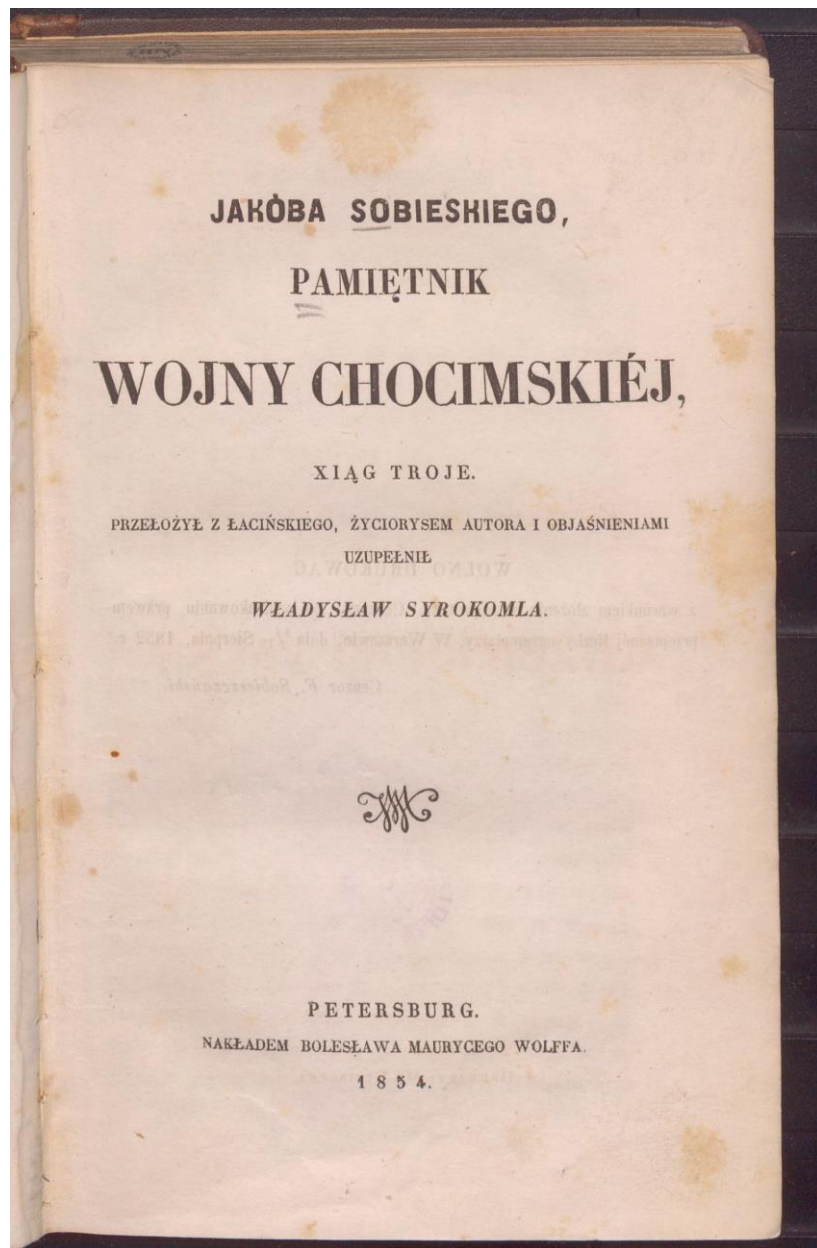
Kontakty w obozie wroga:
Dobierz ze stołu wybraną 1 i w jej

Jakub
Sobieski
ojciec przyszłego
króla Jana III

Koniec wojny

ŹRÓDŁA

BIBLIOTECKA UNIWERSYTETÓW
LUDOWYCH I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ 254

WACŁAW POTOCKI

WOJNA CHOĆIMSKA

(W SKRÓCENIU)

ZE WSTĘPEM I OBJAŚNIENIAMI
MARJI DYNOWSKIEJ

NAKLAD

Gundulić,

OSMAN

SPJEVAGNE VITESKO

GIVA GUNDULICHJA

VLASTELINA DUBROVACKOGA.

*Osmanjegnem djellom Gundulichjevih, i scivotom Osmanoviem
pritrčno, sldaf jagnima Pjevagnaa narščeno, Nadomjere-
gnima stvarji od Spjevaa u kratko narščenič, i Igo-
varagnem rječji ikomugodi sumračnič sliččeno.*

RAĐJELAK PÀRVI.

U DUBROVNIKU,
PO ANTUNU MARTEKINI.

1826.

TRADYCJA

Zebrał przecie Osman chlubę
olbrzymiego swego państwa,
nie na Lachów jeno zgubę,
na zagładę chrześcijaństwa.

By z Lachami zmierzyć siły,
masy poszły bojowników,
iż już ziemię w krąg zakryły
dookoła szyki szyków.

Osman

ANKIETA
raz jeszcze

DZIĘKUJEMY
ZA UWAGĘ

Jaka była szansa, że trafiłbym pod Chocim?

- Jako szlachcic

- Pośród około 10 mln mieszkańców I Rzeczypospolitej nie więcej niż 1 mln (ok. 10%) stanowiła szlachta. W wieku, który umożliwiał służbę wojskową, mogło być maksymalnie 300 tys. osób. Mogli oni:
 - Służyć w wojsku kwarcianym – kilka tys. osób stałego wojska
 - Służyć w wojskach nadwornych (prywatnych) magnatów
 - Wziąć udział w pospolitym ruszeniu i w 1621 roku nie dotrzeć pod Chocim

- Jako chłop

- Spośród 8-9 mln ludzi do walki nadawało się co najmniej 2-3 mln. Jednak tylko nieliczni służyli w wojsku jako:
 - Piechota wybraniecka
 - Piechota w oddziałach nadwornych magnatów lub duchownych

- Jako cudzoziemiec:

- Do Polski przybywali imigranci ze Szkocji, Anglii, Francji, Niemiec, którzy zaciągali się do wojsk autoramentu cudzoziemskiego – pod Chocimem było to maksymalnie kilkanaście tysięcy żołnierzy